

SAMENVATTING

“Every Day It Hurts To Get Up”:

Muziek, zelfbeschadiging en suïcidetendenties onder adolescenten.

Tom ter Bogt

Universiteit Utrecht / Amsterdam

Voor adolescenten is muziek een belangrijk, zo niet het belangrijkste medium. Vier van de vijf twaalf- tot achttienjarigen zegt dat muziek een belangrijke of heel belangrijke rol in hun leven speelt. Jongeren luisteren naar muziek omdat het hun stemming verbetert, omdat zij via muziek een beter beeld krijgen van de wereld en omdat het kan bijdragen aan de vorming van een eigen identiteit. Popmusici en hun muziek kunnen belangrijke identificatieobjecten zijn. Hoewel popmuziek over het algemeen positief bijdraagt aan levensplezier en aan de ontwikkeling van een identiteit zijn sommige stromingen binnen de popmuziek en hun vertolkers verdacht omdat zij zouden bijdragen aan adolescent probleemgedrag.

Al vanaf de opkomst van de rock'n roll is van (sommige) popmuziek gedacht dat het veelvuldig luisteren naar die muziek en een identificatie met haar sterren zou leiden tot meer agressie, delinquentie, risicovol seksueel gedrag en alcohol- en drugmisbruik. Hoewel sociale wetenschappers voorzichtig zijn met het leggen van een causaal verband tussen muziekbeluistering en probleemgedrag zijn er wel degelijk studies die aantonen dat het luisteren naar bepaalde muziek inderdaad samengaat met meer problemen. Zo is in Noord-Amerikaanse studies van een preferentie voor de meer militante vormen van rapmuziek wel aangetoond dat fans vaker delinquent zijn, drug gebruiken, falen op school en vrouwonvriendelijke gedachten hebben. Een voorkeur voor heavy metal is geassocieerd met vaker mislukken op school, te hard rijden, drugs gebruiken, agressief zijn of lijden aan depressie en zelfmoordgeneigdheid. De laatste jaren wordt van *Gothic*, een subgenre binnen de metal, wel gedacht dat een sterke identificatie met die donkere romantische muziek en haar getatoeëerde en gepierde performers samengaat met meer depressie en suïcide, en dat juist de daarin beleden fascinatie voor ingrepen aan het lichaam -tatoeëren, piercen- wellicht kan leiden tot het gemakkelijker maken van zelfbeschadiging.

In dit artikel wordt een drietal vragen beantwoord:

- Is er een verband tussen muzieksmaak en problemen van jongeren?
- Is Gothic een risicofactor voor zelfbeschadiging en suicidaliteit?

De Nederlandse Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) studie bevat naast vragen over muziekvoorkeuren van adolescenten onder meer een instrument dat bedoeld is om de ernst van probleemgedrag te meten. In de Youth Self-Report (YSR) worden twee hoofdstromen van probleemgedrag onderscheiden: internaliserend en externaliserend probleemgedrag. Internaliserend probleemgedrag refereert aan stoornissen zoals angst, depressie, extreme teruggetrokkenheid, psychosomatische klachten, suïdegeneigdheid en zelfbeschadiging. Externaliserend probleemgedrag is een overkoepelende term voor een geneigdheid tot agressie, delinquentie en alcohol- en drugmisbruik. Met betrekking tot zelfbeschadiging bevat de YSR een vraag die in feite twee zaken die nauw met elkaar verbonden zijn probeert te meten: zelfverwonding en de geneigdheid tot het plegen van suïcide. De precieze vorm van de vraag is: *“Ik probeer mijzelf opzettelijk te verwonden of doe zelfmoordpogingen”*. De antwoordcategorieën zijn: ‘helemaal niet van toepassing’, ‘een beetje of soms van toepassing’ en ‘duidelijk of vaak van toepassing’. De HBSC steekproef bevat 7.163 jonge mensen in de leeftijd van 12-17 jaar en is representatief voor de adolescentie populatie in Nederland.

1. Is er een verband tussen muzieksmaak en problemen van jongeren?

Binnen de HBSC-studie wordt gevraagd naar de voorkeur voor een veertiental muziek genres. Op basis van de antwoorden op die vragen is de groep van adolescenten verdeeld in een achttal subgroepen. Top veertig liefhebbers houden vooral van de populairste muziek die in de hitlijsten te vinden is. Rapfans prefereren muziek uit de afro-amerikaanse hoek: rap en R&B. Rockers houden van rock in de brede zin van het woord en zijn overigens ook niet afkerig van top 40 muziek. Extremer is de smaak van de exclusieve metalfans die alleen van rockachtige muziek houden en alle andere muziek verafschuwen. Klassieke liefhebbers houden vooral van klassieke muziek, jazz en andere complexe muzieksoorten. Rock/rap fans combineren een voorkeur voor overwegend ‘witte’ rock muziek met die voor overwegend ‘zwarte’ rap. De omnivoren zijn vrij letterlijk muzikale alleseters, zij vinden vrijwel alle soorten muziek interessant en mooi. Tot slot is er nog een groep van jonge mensen die weinig opheeft met muziek en er ook niet veel van weet. Zij vertonen een lauwe voorkeur voor top 40 muziek maar met andere muziek zijn zij nauwelijks bekend.

Publieksgroepen jongeren 12-17 en probleemgedrag

Muzieksoort	%	Internaliserend PG	Externaliserend PG
Top 40	13		
Rap	14		+
Rockers	7		
Metal	2	+	+
Rock/rap	22		+
Klassiek	9	+	
Omnivoor	12	+	+
Niet geïnteresseerd	20	+	

Bron: Mulder, Ter Bogt, Raaijmakers & Vollebergh, *Journal of Youth and Adolescence*, in press

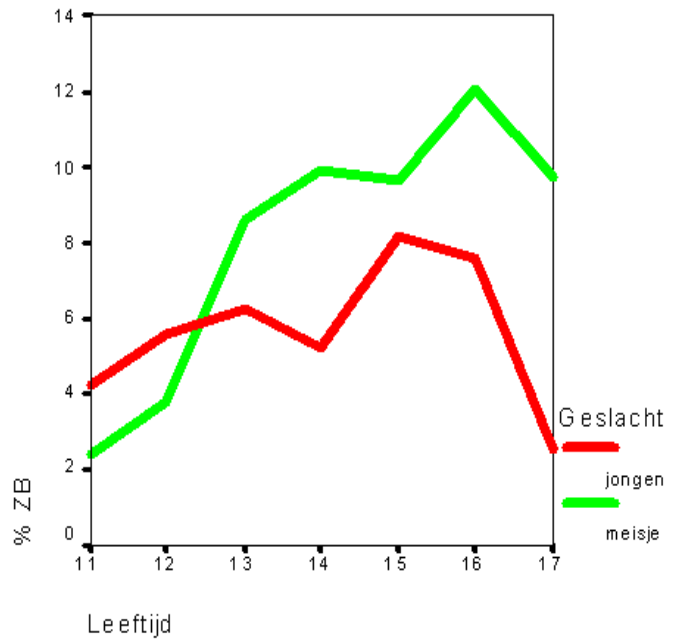
Het antwoord op de vraag of er verband is tussen muziekvoorkeur en problemen is een eenduidig *ja*. De exclusieve metalfans, de liefhebbers van klassiek, de omnivoren en de niet-geïnteresseerden scoren relatief hoog op internaliserend probleemgedrag. Rapfans, rock/rapfans en weer de exclusieve metalliefhebbers en de omnivoren vertonen relatief veel externaliserend probleemgedrag. In een Nederlandse steekproef worden dus een aantal van dezelfde resultaten gevonden als in Noord-Amerika. Metal- en rapfans hebben meer problemen of veroorzaken meer problemen, waarbij wel de belangrijke kanttekening gemaakt moet worden dat de ‘gewone’ rockfans geen verhoogde probleemscores laten zien.

Verrassend is dat jonge mensen met een fascinatie voor klassiek tenderen naar het internaliserende spectrum, en vooral ook dat de brede muzikliefhebbers, de omnivoren, zowel meer internaliserend als externaliserend probleemgedrag vertonen. Muziekvoorkeur is dus in statistische zin een voorspeller van probleemgedrag. Wel moet daarbij opgemerkt worden dat muziekvoorkeur niet sterk geassocieerd is met probleemgedrag. Als zodanig is muziek als risicofactor onvergelykbaar is met veel sterkere voorspellers zoals een slechte band met de ouders, of zelfs verwaarlozing of mishandeling.

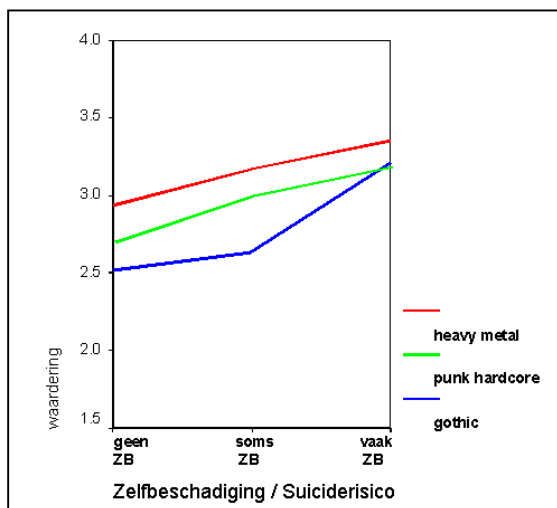
2. Is Gothic een risicofactor voor zelfbeschadiging en suicidaliteit?

In de adolescentie neemt de prevalentie van zelfbeschadiging/zelfmoordpogingen sterk toe en deze toename is voor meisjes (nog) groter dan voor jongens.

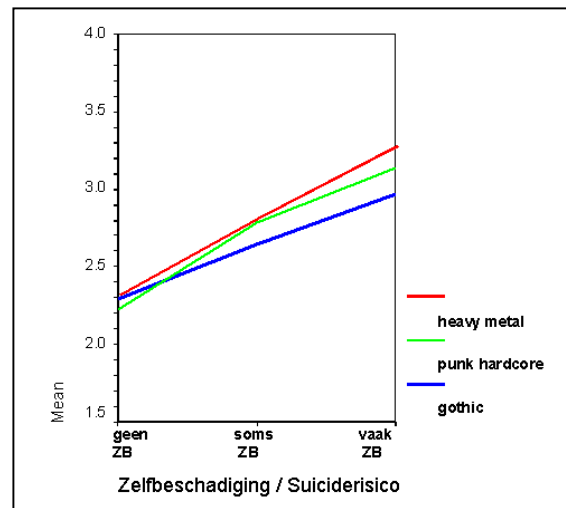
Op het zestiende levensjaar zegt 12% van de meisjes en 8% van de jongens zichzelf ooit beschadigd of een zelfmoordpoging ondernomen te hebben. Onder adolescenten uit de lagere echelons van het onderwijs zijn deze prevalentie hoger dan onder hoger geschoolden en hetzelfde geldt voor jongeren met een allochtone achtergrond ten opzichte van hun autochtone leeftijdgenoten. Jongeren met dit

type problemen hebben vaker een slechter contact met hun vaders en moeders of vaker helemaal geen vader of moeder. Het contact met vrienden is ook enigszins minder van kwaliteit, maar de verschillen met jongeren zonder dit type problemen zijn niet groot. Wel voelen deze jongeren zich minder gesteund door klasgenoten. Het zal verder geen verwondering wekken dat jongeren die zeggen dat zij zichzelf ‘soms’ of ‘vaak’ verwond hebben hoger scoren op een aantal probleemmaten in de YSR: angst, depressie, sociale problemen, teruggetrokkenheid en psychosomatische klachten.

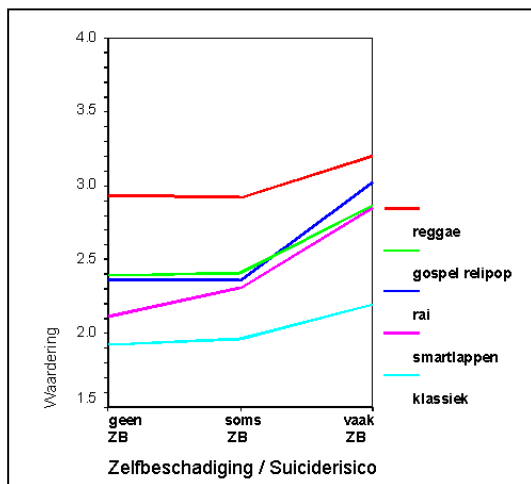
Jongens

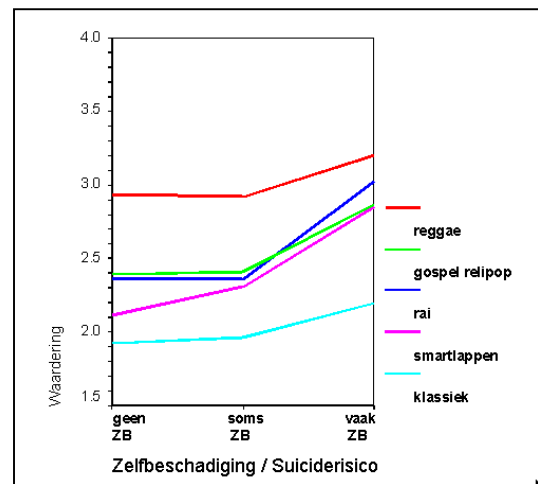
Meisjes

Met betrekking tot muziek is nader en preciezer onderzocht of een voorkeur voor bepaalde genres geassocieerd is met zelfbeschadiging/suïcidegeneigdheid. De genres waarvoor dit

nagegaan is zijn: top 40, house/trance, techno/hardhouse/ klassiek, jazz, reggae, rap, R&B, rock, heavy metal, punk/hardcore en gothic. Op een schaal van 1 tot en met 5 scoren zowel de groep van adolescenten die zich ‘soms’ als die zichzelf ‘vaak’ beschadigen hoger op een preferentie voor gothic, maar niet alleen dat: binnen het spectrum van de rock muziek houden zij ook meer van heavy metal en punk/hardcore.

Jongens

Meisjes

Toch is het niet zo dat zelfbeschadigende jongeren alleen een sterkere belangstelling hebben voor rockmuziek. Zowel jongens als meisjes in de groep die zegt zich vaak te beschadigen houden ook meer van reggae, gospel/relipop, rai en smartlappen. Het verschil in voorkeur voor klassieke muziek is net niet significant. De hypothese ligt voor de hand dat jonge mensen die het moeilijk hebben met zichzelf vaker een breder pallet aan muziek opzoeken en waarderen en dat zij het vooral zoeken in muziek die juist niet sterk in de hitparades vertegenwoordigd is, noch in andere zeer populaire stijlen zoals dance (house/trance, techno/hardhouse) of urban (rap, R&B). Wellicht verhoudt het vrolijke energieke karakter van veel van die muziek zich niet goed tot hun grondstemming.

Verdere analyses hebben uitgewezen dat binnen het rockspectrum gothic de belangrijkste voorspeller in statistische zin is, en binnen de andere muzieksoorten smartlappen en rai. Het antwoord op de tweede vraag, of gothic een risicofactor voor zelfbeschadiging en suïcidegeneigdheid is, kan daarmee bevestigend worden beantwoord. Daarbij moet wel worden opgemerkt dat de verbanden tussen genrevoorkeur en zelfbeschadiging niet sterk zijn en dat uit de aard van deze verbanden niet de conclusie mag worden getrokken dat een voorkeur voor bij voorbeeld gothic bijdraagt aan het ontwikkelen van een neiging tot

zelfbeschadiging of suïcide. Nogmaals: jonge mensen met problemen zoeken naar alle waarschijnlijkheid muziek die hun situatie of de zaken waarmee zijn worstelen tematiseert en vooral in die muziek zoeken zij troost.

Literatuur

Ter Bogt, T., Raaijmakers, Q., Vollebergh, W., Van Wel, F. & Sikkema, P. (2003). Youngsters and their musical taste. Musical styles and taste groups. *Netherlands' Journal of Social Sciences*, 39, 35-52.

Mulder, J., Ter Bogt, T., Raaijmakers, Q. Vollebergh, W. Adolescent music preferences and problem behavior. *Journal of Youth and Adolescence* (in press).